

sedligt band.

Det har icke varit vår afsigt att i detalj granska fruntimmersskolornas inrättning och praxis i desamma. Endast de allmänna grundsatserna för undervisningens ordnande hafva vi önskat bringa till tals. Tillfället föranleder oss dock ännu anmärka mot den ansträngning af de unga flickornas, i denna ålder så ömtåliga fysiska krafter skolorna föranleda. Lärotimmarne äro 36 i veckan, 6 dagligen så för äldre som yngre. Detta användt på en åttaårig flicka är barbari. Men ansträngningen faller ännu vida tyngre på de äldre. Läroämnenas mängd, lärotidens korthet och lexläsningsmetoden nära nog fördubbla för dem studietimmarnes antal. Äfven i fruntimmersskolan består nemligen undervisningen i förhörande af lexor, hvilka hemma måste öfverläsas. Äfven skriftliga öfningar göras till hemlexor. Man må icke anmärka, att 12 timmar i veckan användas till handarbeten. Ty utom det att föreskriften, att under dessa arbeten Franska talöfningar skola anställas, in praxi delvis förvandlat dem till läsetimmar, är väl denna anordning en ytterligare absurditet. Sömarbetet skall verkställas i skolrummens förskämda luft; men lexan skall läsas hemma. Det förra behöfver lärarinnans uppsigt, men öfverläsningen behöfver ingen ledning. En moder, som dock någon timme på dagen kunde få hafva sin dotter vid sin sida, med öron och hjerta öppet för modrens ord, om handarbetet skulle anförtros åt hennes uppsigt, ser dottren nu genom de hopade hemlexorna skild ifrån sig, så länge läseterminen räcker. Modren är sällan i stånd att leda läsningen; och om hon äfven är det, är en sådan undervisning icke den, som en dotter har behof af, och som moderskärleken skulle välja. Visserligen räcker äfven handarbetet till för hemmet, emedan läsning af de Franska glosorna i skolan inkräktat af dess område. Men detta ökar endast svårigheten att medhinna hemlexorna. Må lärarinnor och lärare benäget upplysa, när deras elever under den mörka årstiden skola få tillfälle att helst en half timme dagligen andas frisk luft. De kunna sanningsenligt icke påstå, att under 5 à 6 månader af läseterminernas åtta, lärjungarne hafva något annat tillfälle dertill, än under vägen till och från skolan. Men detta är, att förstöra generationers helsa och förkorta deras lif.

J. V. S.

47 TILL FÖRSVAR.

40 *Litteraturblad n:o 7, juli 1858*

Det är något så gammalt, att det publicistiska skriftstället utsätter för misstydningar, beskyllningar, ända till heder och ära sårande tillmälen, att det icke lönar mödan derom tala eller blir möjligt att mot allt sådant uppträda med en vederläggning eller ett försvar. Ju mindre publicisten böjer sig för den ena eller andra rådande opinionen, ju mera han afser sak utan anseende till personer, desto mera måste han såra fördomar, känslor, intressen och fåfängor. Att vända sig mot alla utbrott af dessa sårade ömtåligheter, vore att fylla spalterna med tal om individuella anspråk och nedstiga till käbblets regioner.

Detta blads läsare hafva derföre, om de äfven läsa de inhemska tidningarne, sett, att vi icke tagit notis om ens en tiondedel af de många utgjtelser angående Litteraturbladet, dess anföranden och dess redaktion, som på senare tider svämmat öfver. Vi medgifva, att ett svar någongång kunnat anses vara vår skyldighet. Men erfarenheten lär,

att sådant vanligen blott tjenar att framkalla nya påståenden utan all ända, för allmänheten och det allmänna fullkomligt betydelselösa. Af skäl, dem läsaren ur det följande kan lära känna, finna vi oss dock nu, såsom någon gång förut, föranledda att till besvarande och förklaring upptaga ett par frågor. Hr *-s -n* i Åbo tidningar torde väl funnit det orätt, att vi med tystnad bemött hans påstående, att Litteraturbladet, då det talar om »Finska emigrationen i Sverige» och de Svenska pamfletterna rörande Finland, icke förer en öppen och ärlig strid – emedan bladets anföranden och yrkanden icke skulle med full frihet kunna här i Finland offentligen vederläggas. Men om vi derpå skulle svara, att troligen ingenting hindrar den, som har kurage dertill, att offentligen påstå, att politisk emigration är en i sig hedervärd sak, att just de yngre Finska emigranterna äro de rätta representanterna för allmänna opinionen i Finland, att »brefven från Finland» äro berömliga litterära produkter, att de inga smädelser och osanningar innehålla o. s. v. – så vore Hr *-s -n* säkert icke med svaret belåten. Ty kanske anser han med mången annan det utgöra ett hinder, att man dock icke kan bekänna hvilka opinioner som helst, utan att derpå riskera t. ex. embeten och löner och titlar och ordnar enligt den qvicka försäkran: »Mein Gott! ein jeder ist Patriot, allein nicht umsonst». Än mindre lärer han säkert vara belåten, om vi till svar anför, att hans påstående röjer en förunderlig begreppsförvirring. Sedan skrifveriet om Finland, om förhållanden och personligheter härstädes, ett par tre år fortgått i Sveriges mest spridda tidning, sedan det hela blifvit till yttermera visso i ett häfte samladt och detta i talrika exemplar kringstridt, omtalas detta skrifveri för första gången i Finland offentligen i Litteraturbladet och bedömes. Då uppträder Hr *-s -n* och säger: detta är ingen öppen och ärlig strid. Man skulle tro, att han menar: det är oredligt, att dold under anonymiteten i fremmande land beljuga och smäda personer, hvilka i eget land hittills icke ens kunnat i tryck omnämna dessa smädelsers tillvaro. Men sådan är icke Hr *-s -n's* mening. Litteraturbladet har nu fått omnämna skrifterna, likväl icke kunnat närmare citera deras innehåll, men har icke tvekat att karakterisera dem, lemmande åt hvar och en, som läser dem, att afgöra öfver bedömandets sanning. Det är detta, Hr *-s -n* anser för hvarken öppet eller ärligt. De så hedervärda, af oss så orättvist behandlade författarna, de borde i Hr *-s -n's* tanke få i Sverige skriva och smäda och trycka och här i landet sprida sina opera år ut och år in i all framtid, utan att någon smädad härstädes eger minsta rättighet att mucka – åtminstone icke förr, än sagde anonyma herrar slippa omgången att trycka i Sverige. Men det är icke fråga blott om personlig smädelse. Skrifterna hafva genom att hopröra sannt och osannt verkat förderligt för landets allmänna förhållanden, tillika utom landet utbreddt falska föreställningar om dessa. Sådant får i Hr *-s -n's* tanke icke motarbetas. Det är enligt hans sätt att se saken hvarken öppet eller ärligt. Det göres icke öppnare och ärligare derigenom, att känd person, som har ett ärligt namn att skydda, uppträder mot anonyma pamflettister.

Vi försäkra, att det är vår aktning för Hr *-s -n*, som förnämligast föranledt detta vårt svar. Men omöjligen kunna vi i hans tillvitelse se annat, än den uppenbaraste begreppsförvirring angående rätt och orätt.

Vår afsigt hade varit, att långt för detta upptaga de poetiserande anmärkningarne mot vårt blad af Hr T**** (professor Törnegren) i H:fors Tidningar. Vi hafva redan förut underrättat våra läsare derom,

att professorn i sammanhang dermed åtagit sig den kristliga omsorgen att för allmänheten påpeka åtskilliga undertecknads moraliska lyten. Men det är icke dermed vi hafva att befatta oss. Vi skola gerna, medan han beskyller oss för egenkärlek, öfvermod och oförmåga af fasta öfvertygelser, bedja allmänheten anse herr professorn för anspråkslös, kärleksrik och bottenärlig. Vår mening är blott att anmärka ett helt litet misstag i hans kritik – nemligen påminna, att dess hufvudsakliga del icke angår detta blad – att rätta en af oss meddelad felaktig uppgift och att litet utförligare uttala oss i en sak, i hvilken herr professorn synes oss nog mycket hylla en tanklös slentrian, nationalmedvetandet till ringa uppbyggelse. Vi behöfva icke tillägga, att det senast nämnda för oss utgjort den egentligaste anledningen, att ännu omnämna den ifrågavarande diatriben.

I en något krystad dröm uppbesvärjer T*** mot Litteraturbladet Erik den Heliges skugga och narrar den att gifva saken det sken, som skulle vi någonsin betviflat den fromma kungens varma religionsifver vid Finnarnes omvändelse till kristendomen. Något sådant har dock i detta blad aldrig blifvit med ett ord antydt. Det enda, vi dragit i tvifvelsmål, är gagneligheten för de omvända af svärdets användande såsom tolk för religionsläran och såsom dess yttersta bevisningsgrund; och vi hafva verkligen af »historien» lärt, att det så användes både af Erik och af de följande omvändarena. Hr T***s hela tungfotade och breda fantasistykke har derföre felet, att alls icke angå Litteraturbladet. Man kunde väl tycka, att en författare, som så der hvar femte år rycker fram med ett par spalter, borde ega god tid att betänka, hvad han skrifer, och icke gifva sig ut att fäkta mot väderqvarnar.

Tillfället att tala till en lärd och djuptänkande man lockar oss att tillägga några ord om och ur eröfringarnes historia. Så mycket vi af den förmått lära, hafva vi verkligen kommit till den öfvertygelse, att hvarje eröfrande folk kämpat för sitt eget erkännande och sjelfbestånd såsom nation. Roflystnad, herrsklystnad, religiös fanatism, vinningslystnad, civilisationshåg, detta utgör de vexlande motiverna; slutändamålet har varit och är, att göra nationen som sådan af andra nationer erkänd, aktad, åtlydd, att såvidt möjligt ställa dess kultur och sed i spetsen för mensklighetens allmänna utveckling. Hvad särskildt Svenskarnes eröfringar angår, behöfver forskaren icke i Sveriges historia inlägga förklaringar öfver desamma. Hvad som hos dem tidigare var oreflekterad drift, vikingalynne, det blef senare medveten politik. Svenska historien lär, att åtminstone från Carl IX de hade klar insigt deri, att Sverige skulle försvaras öster- och söderom Östersjön. Och om i sjelfva verket detta haf t. ex. sexhundra år tidigare, än sådant skedde, skulle blifvit gränsen mellan Sverige och Ryssland, torde man kunna antaga, att Sverige i denna stund vore föga mera än ett lydrike. Så sannt är det, att äfven Finland utgjort Sveriges förmur, ehuru ofrivilligt det bragtes dertill. Det var Finland, icke det Svenska moderlandet, som efter korta mellanskof härjades, hvars skördar nedtrampades af fiendens hästhofvar och hvars befolkning såldes till trälar. Frivilligt blef detta försvar, emedan Finland från Sverige mottagit en civilisation, religionslära, lagar och institutioner, som förtjenade att försvaras. Äfven med mindre skulle försvaret väl varit ihärdigt; ty det hörer icke till vanliga händelser, att ett folk af fritt val byter sitt närvarande, hurudant det än är, mot den osäkra framtiden under en fiendes öfvervalde. Men obestridligt är, att det försvarades värde höjer försvarets styrka. Det är nu vänligt, att tacka Svenskarnes för den Svenska bildningens »gäfv». Den vesterländska (Europeiska) kulturen hade också i denna specifikt

Svenska form företräden, som den äfven hos mäktigare nationer saknat. Men ett folks tacksamhet kan icke utan förnedring vara tiggarens, som mottager nådegåfvor. »Gåfvan» har Finska folket så ärligt förtjenat och betalat, som en dylik någonsin förtjenas och betalas kan. Ty något bättre än sitt blod kan intet folk i betalning erbjuda. Finland har under århundraden köpt Sverige fritt från samma mått af lidanden, som det sjelft burit – kanske öfverhufvud från samma öden, som det sjelft undergått. Tacksamheten skall därför vara ömsesidig, tvenne vänners, som ömsesidigt egt rättmätigt anspråk på de bevisade tjensterna, men som likväl med tacksamt sinne mottagit dem. Finska folket har derutöfver i denna förening ingått med en insats, som aldrig kan återgäldas, med förlusten af sin sjelfständighet. Insatsen var visst icke frivillig gåfva; men dess värde förringas häraf icke.

10

Det kunde synas öfverflödigt, att adressera denna framställning till Hr T***. Men han har, utom de menande vinkarne rörande vår historiska insigt i den åberopade prosaiska dikten, i sina verser vid senaste magisterpromotion skänkt allmänheten äfven ett stycke rimmad politik, hvilken adressen i all ödmjukhet tillegnas.

Rättvisan bjuder oss erkänna, att Hr T*** ganska riktigt hittat på ett i detta blad begånget misstag. Ehuru med Kanteletar i hand, förbisågo vi vid anmälan af N. Berg's samling af folksånger (Litteraturbladet 1857 N:o 9) att äfven sångerna *Konsa meillä kosiat käyvät* och *Tuo on mies me'estä tehty* finnas i Kanteletar upptagna. Hr T*** var dock icke den första, som härpå gjorde oss uppmärksamma. Vi upplystes på gifven anledning om misstaget genast efter numrets utdelning; och är det endast glömska, som vållat rättelsens uteblifvande.

20

Så liten vigt vi lägga på den åberopade professors ofvanomtalade misshugg, så ömtålige äro vi för den misstyding, våra yttranden erfarit af åtskillige andra lärda män. Det är också med en viss motvilja, vi åter upptaga ämnet. Men då hvad vi deri yttrat från så många håll blifvit tadladt, och äfven genom Svenska tidningar i vanställd form kommit till läsares utom landet kändedom, anse vi oss lika skyldige som berättigade att förklara våra ord.

30

Vi tala om, hvad i detta blads Februarihäfte yttrats om Riksarkivarien J. J. Nordström's flyttning från Finland. Den misstyding, detta yttrande vederfarits, är den, att man ansett oss hafva fördömt Herr Nordströms handlingssätt och än mera hafva tillagt honom bristande kärlek för det land, som sett honom födas. Vi hafva sannerligen icke gjort någondera. Vi hafva enkelt anfört fakta, sådane vi uppfattat dem, och framställt, hvad vi anse vara den gifna följderna i ett lands förhållande till hvar och en, som sjelfvilligt öfverger detsamma äfvensom följderna deraf för individens egen framtida verksamhet. Men vi hafva icke ens obetingadt fördömt ett sådant steg i allmänhet, mycket mindre fördömt Hr Nordströms handling. Vi hafva väl sökt visa, att icke ens denna får vara ett rättfärdigande exempel; men vi hafva antagit, att den må kunna rättfärdigas såsom undantag. Om Hr N:s sinnelag mot Finland, hans känslor och tankar före eller efter flyttningen härifrån, hafva vi icke nämnt ett ord; sådant skulle vi också räkna till det otillständiga. Skulle dessa känslor och tankar blifvit af honom sjelf offentligen yttrade, vore det annan sak. När så icke skett, vore det den råaste dumhet, att supponera dem vara tadelvärda såsom det äfven är en dålig väntjenst, att åberopa endast dem till försvar för en handling, i hvilken de icke öppet röja sig. Mot våra ord behöfdes öfverhufvud intet försvar för Hr Nordström. De konsekvenser, ett steg

40

50

sådant som hans måste medföra, kunna vara tunga nog att bära; och det blir utan tvekan smärtande, att se dessa konsekvenser offentligen vidrörda. Men vi hoppas, Hr N. sjelf skall erkänna, att detta å vår sida skett med skyldig grannlagenhet. Vi äro öfverhufvud icke ovane vid, att väl väga våra ord, och kunna försäkra, att vi vägt dem med dubbel omsorg i, hvad vi yttrat om Hr Nordström. Till bevis nödgas vi här upprepa och kommentera hvad vi sagt. Det lyder:

10 »Hans afsked från fosterlandet var tycke, fritt val. Fosterlandet erbjöd honom allt, hvad det kunde erbjuda.»

Dessa yrkanden må innehålla misstag. Vi hafva då orätt. Endast mot dem hade en klok anmärkare haft att vända sig. En blott försäkran af trovärdig man, att flyttningen icke var frivillig, hade varit mera värd, än allt prat om ord i bref och i samtal, gästfrihet mot landsmän m. m.

»Vi skulle icke ens nämna hans namn i detta sammanhang, om icke förlusten varit så stor. Men huru fattigt än Finland på hans likar är, det vore dock för mycket, att det skulle klaga öfver förlusten af dem, för hvilka det sjelf icke utgör någon förlust.»

20 Vi tala här uppenbarligen icke om känslor och tankar utan om handlingar. Vi säga, hvem helst, som frivilligt lemnar sitt land, han sätter någon vinning – andlig eller lekamlig – öfver förlusten; detta innebäres i sjelfva handlingen. Ett land, ett folk, påstå vi, som kunnat öfverges, höfves det icke att klaga deröfver. Ty det bör kunna umbära den individ, som kan umbära detsamma. Vi betvifla icke, att afskedet å N:s sida varit smärtsamt. Men vi tala icke om hans tänkesätt och känslor.

30 »Herr Riksarkivarien Nordström är en utmärkt man i det nya hemland, han valt; han har sjelf icke ansett sig ega någon skuld till det land, som sett honom födas, och som högt uppburit honom; han har dermed öfverkörsat fordringarna på dess vidare erkännande.»

Det är uppenbart, att den skuld, hvarom här talas, är skyldigheten att stanna kvar i Finland. Vi upprepa det: vi tala icke om Hr N:s känslor. Vi betvifla icke, att han känt och känner kärlek och tacksamhet för det land, som fostrat honom. Men vi tala blott om, hvad handlingen innebär. Vi medgifva dock, att vi bättre uttryckt vår mening, om vi sagt: någon skuld *att tjena* det land o. s. v.

40 »Också har han sedan sin öfverflyttning till Sverige varit för Finland begrafven.»

Häri uttalas ett obestridligt faktum. Nordström's namn har sedan hans flyttning knappt nog blifvit i Finland offentligen nämndt. Hans tidigare eller senare berömliga verksamhet har icke varit omtalad. Med ett ord – han ihågkommes icke. Framtiden skall än mer besanna våra ord. Ty Nordström's namn och skrifter skall Svenska litteraturhistorien – kanske äfven Sveriges politiska historie – tillägna sig. Den fattiga Finska litteraturhistorien skall icke ens få behålla det berömda arbete, han här utarbetat och utgifvit. För Finland skall den torftiga hedern återstå, att hafva sett en utmärkt Svensk vetenskapsman födas. Denna heder påkallar intet erkännande.

50 »Öfver motiven dömer Gud allena; men de skola vara jernstarka, om de skola motväga skyldigheten att tjena ett fosterland, så i behof af alla sina söners krafter som Finland, och att tjena det med en förmåga,

sådan detta fosterland uppammat den hos Herr Nordström».

Att här icke är fråga om någon Hr N:s skyldighet att efter sin flyttning tjena Finland, utan om den att stanna kvar, borde med ganska ringa eftertanke inses. Yttrandet står här såsom ett medgifvande, att motiver kunna finnas, hvilka motvägt denna skyldighet – hvarföre vi också icke lagt det Hr N. till last, att icke hafva uppfyllt densamma. Vi vidhålla dock, att, äfven då motiven rättfärdiga en frivillig expatriation, det icke höfves ett folk att »klaga öfver förlusten» af individen, och att denne genom handlingen afsagt sig hvarje anspråk på detta folks »vidare erkännande».

10

»Till karakteriserandet af hans närvarande ställning må tilläggas, att, såsom han med ingenting påmint Finland om sin tillvaro, han icke heller gifvit sig min af att representera Finland i Sverige».

Först här komma vi till tal om, hvad N. efter sin flyttning verkat och gjort. Vi uppställa dock icke ens fordran, att han bort något speciellt för Finland göra. Det land, som upptagit honom, kan hafva ett ganska rättmätigt anspråk på alla hans krafter. Med en af politiska orsaker landsflyktig man förhåller det sig något annorlunda. Hans anställande i det fremmande landets tjenst är en handling af humanitet; och samma humanitet fordrar, att honom lemnas öppet, så vidt utan det fremmande landets förnärmande ske kan, att arbeta för det fosterland han för sina åsigter nödgats lemna.

20

Att vi åter helt och hållet gilla det, att Hr N. icke gifvit sig min af att representera Finland i Sverige – detta framgår tydligt ur det följande af vår artikel. Vi ansågo det öfverflödigt, att här vidare utlägga det ena eller det andra. Vi hvarken tadlade eller berömde – såsom vi icke heller gjort det kvarken i det föregående eller i det följande.

Det följande aftrycka vi utan vidare förklaringar.

30

»Mannen är visserligen fri, och för den kraftfulla mannen står världen fri och öppen. Vi vilja icke obetingadt afgöra, när och hvar denna frihet rättmätigt må begagnas. Men vi bekänna, att vi i det godtyckliga valet mellan land och land, den ena kronans tjenst och den andras, se endast – godtycklighet. Om dem, som lemna sitt fädernesland, för att vinna en rikare bergning, tala vi icke. Den, som icke känner andra behof än boskapens, må såsom denna söka det bästa betet. Men den, som genom arbete i andens tjenst bevisar, att han kan fatta ett mål utöfver näringsbehofvets, borde, endast der detta mål icke eljest kan hinnas, lösrycka sig från den nationalitet, i hvilken hans andliga krafter äro rotade. Så må en man, som helgat sitt lif åt vetenskapen, eller som känner med sig förmågan att med helst ett finger välgörande gripa i verldshistoriens hjul, afgöra med sitt samvete, om och när det mål, han föresatt sig, icke kan vinnas annorlunda, än derigenom att han aflädrar sig sin nationalitet. Det skall dock sällan inträffa, att någon individ är för god för sin nation, för det land, som sett hans fäder och honom födas, för de samhällsförhållanden, till hvilka nationen genom århundradens arbete, strider och lidanden kunnat bringa det. Sällan skall man se, att något varaktigt och stort åstadkommes äfven af den största förmåga, der den saknar patriotismens impuls och mäktiga understöd. Man kan ännu med särskildt afseende på Finland tillägga: att det synes i sak jemförelsevis likgiltigt och i samma förhållande måste jemförelsevis mindre verka på individens andliga nerv, om det folk, han öfverger,

40

50

är stort och mäktigt, rikt på materialier och andliga krafter; men att i samma grad, som han undandrager sitt fädernesland en för detsamma dyrbar förmåga, för hans beslut krävas starkare grunder, och att själfva denna förmåga skall förlamas i den mon grunderna fela».

Hvem skulle väl tro, att ur det anförda kunde dragas den slutföljd, att vi räknat Herr Nordström till boskapen, som söker det bästa betet. Under signaturen A. L. (professor Liljenstrand) har likväl äfven denna 10 plumpa misstyding i Helsingfors Tidningar gjort sin rund kring landet; och vi nödgades der tillbakavisa den, för att icke låta läsare, hvilka aldrig sett artikeln i Litteraturbladet, tro, att vi afsagt oss skam och sundt förnuft. Vi tro visst icke, att det varit Hr A. L:s mening, att så bedrifva saken; men hans skyldighet, hade det väl varit, att icke rusa åstad med anföranden, hvilkas grundlöshet hvarje läsare med det ordinäraste menckliga omdöme förmår inse. Vi äro skyldige meddela våra läsare, att Hr A. L. upplyser, det Herr Nordström flyttat till Stockholm, för att för sina forskningar ega tillgång till dervarande arkiver. På hvad grund denna upplysning hvilat, känner väl Hr A. L. 20 själf likasåväl som sitt berättigande att afgifva den.

Vi, som icke egt samma berättigande, hafva blott i allmänhet yttrat: »Så må en man, som helgat sitt lif åt vetenskapen, eller som känner med sig förmågan att med helst ett finger välgörande gripa i verldshistoriens hjul, afgöra med sitt samvete, om och när det mål, han föresatt sig, icke kan vinnas annorlunda, än derigenom att han afkläder sig sin nationalitet». I Svenska Tidningen frågas oss, om icke detta äfven kunde lämpas på Herr Nordström? Vi afhålla oss från hvarje omdöme öfver frågan. Vi hade verkligen trott, att tillämpningen icke vore svår. 30 Åtminstone lär ingen kunna uppgifva någon förnuftig grund, hvarföre anförda ord och, hvad efter dem följer, skulle stå att läsa i vårt blad, om der icke varit tal om en utmärkt förmåga. Vi egde ingen rättighet till direkt tillämpning. Vi uttalade icke ens en bestämd förmodan. Vi antydde lindrigt en möjlighet.

Men vi hafva tyvärr att anförda ytterligare exempel, att det är svårare att finna eftertänksama och noggranna läsare, än att skrifva med eftertanke och grannlagenhet. Och vi göra verkligen anspråk på, att så hafva skrifvit.

Läsaren erinrar sig från bladets Marshäfte en »högtidlig» protest, undertecknad Gyldén, Lille, Runeberg och Schauman. Vi bifogade till 40 den en några raders reservation – några raders, emedan utrymmet icke medgaf flera, och emedan vi ansågo dessa rader för tillräckliga. Hvarföre vi icke mera så anse det, är i det föregående antydt. Vi vilja icke lemna misstydingen af, hvad vi i denna sak yttrat, ens det ringaste skenbara stöd.

Hvad i den säges om de skäl, som bestämt Herr Nordströms flyttning, står öfver och utom vårt bedömande. Vi anmärka blott, att vi icke sagdt: hans afsked från fosterlandet var »godtycklighet». Våra ord äro: »tycke, fritt val». De protesterande skola kanske säga: det är sak samma. Vi tro oss också förstå något af ordens betydelse, och säga: det 50 är en förvriddning af våra ord. Tycke för en person eller sak är förkärlek, icke godtycklighet. Fritt val kan bero af godtycklighet, men också af de klaraste och mognaste förnuftsgrunder.

De protesterande anse sig skyldige, att högtidligen afvisa vår »öppna beskyllning, att Finland icke utgjort och mer utgör för Nordström en förlust.»

Denna så öppna beskyllning bedja vi läsaren i vår artikel uppsöka. Han söker den der förgäfvdes. Vi tala på det ställe, der *en del* af orden förekomma, i allmänhet om alla, som frivilligt lemna landet, »för hvilka det *icke utgör* någon förlust», och meningens hufvudtanke är, att det vore för mycket, att landet skulle klaga öfver förlusten af dem. Orden »*utgjort och mer*» finnas der icke, icke ens Hr Nordströms namn. Vi neka visst ej, att våra ord yttrats med särskildt afseende på honom; men om och huru djupt han kände förlusten, derom talade vi icke, än mindre om hans nuvarande känslor. Genom den lilla tillsatsen af de protesterande får dock saken detta sken.

10

Man säger också icke, att den, som köper en vara, förlorar sina penningar, eller den som byter en sak mot en annan, förlorar, hvad han utgifvit. Den, som af fritt val utbyter ett land mot ett annat, en nationalitet mot en annan, den gör antagligen icke en förlust; han vill något vinna för sig eller för det allmänna, som ersätter det förlorade. Ersättningen medför antagligen en vinst. Bytet kan kosta på, men der måste finnas en fördel, som uppväger äfven denna smärta. Om glädjen och smärtan hafva vi i förevarande fall ingenting sagt. Vår tanke är dock visst den, att förlusten af fäderneslandet är oersättlig – och borde så anses.

20

Efter hvarjehanda försäkringar tillägges af de protesterande ytterligare: »Vi protestera i följd häraf, äfven mot Hr S. påstående, att Nordström sedan han öfverflyttat, varit för Finland begrafven och icke känt någon skyldighet att tjena ett fosterland, så i behof af alla sina söners krafter som Finland.»

Protesten mot begrafningen lemna vi derhän. För vår del anse vi dock icke Hr N:s bref och muntliga meddelanden till de protesterande och enligt deras försäkran till andra landsmän, och *vice versa*, utgöra något bevis derpå, att N. icke varit begrafven *för Finland*. För att, om det, behöfves, ytterligare förtydliga vår mening, vilja vi tillägga: Castrén, ehuru olyckligtvis för sex år tillbaka *i* Finland begrafven, har icke varit *för* Finland begrafven. Vårt fel är det icke, att äfven detta yttrande högtidligen hänföres till Hr N:s *verksamhet* i Sverige. Om denna tala vi, som läsaren sett, på annat ställe. Vår sed är icke att utan all reda i tankegången återkomma till samma sak.

30

Men hvar hafva vi påstått, att Nordström, »*sedan han öfverflyttat*», icke känt någon skyldighet att tjena Finland? Läsaren lär med oss söka påståendet förgäfvdes. Vi vilja då hjälpa honom på spåren. Han behöfver blott taga orden »*sedan han öfverflyttat*» (rättare: *sedan sin öfverflyttning*) ur den ena meningen i vår artikel och det öfriga ur den andra, och konststycket är exeqveradt. Sålunda fås det svart på hvitt, att vi påstått, att Hr Nordström är gudlös nog, att, ehuru nu såsom embetsman, folkrepresentant m. m. tillhörande ett annat land, icke anse sig förpligtad att likväl tjena Finland af all sin själ och af all sin håg. Det kan ännu tilläggas, att vi fordrat, att motiverna för underlåtenheten häraf skola vara jernstarka, om den skall Hr N. förlåtas, och att vi öfverlemnade deras utransakande åt Gud m. m.

40

Sådan är då de högtidligen afvisandes och protesterandes oförgripliga tanke om betydelsen af vårt yttrande. Man skulle tro, att de icke kunde hysa någon annan. Men om det så passar sig i stycket, kunna de äfven uppfatta våra ord annorlunda. Samma ord och samma mening, hvilken de tillämpat på Hr Nordströms förpligtelser, *sedan han öfverflyttat*, hafva de några rader förut tagit helt förnuftigt och tillämpat på sjelfva Hr N:s flyttning från landet, då de säga: »vi känna för många

50

urskuldande omständigheter, för att anse en förklaring så omöjlig, att i detta afseende för Nordström intet annat återstode, än att vädja till Guds dom.» Egentligen hörer väl icke heller denna supranaturalistiska teologi, som åt Gud icke vill lemna annat, än det radikalt omöjliga, oss till. Men våra ord lyda verkligen: »Öfver motiverna dömer Gud allena; men de måste vara jernstarka, om de skola motväga skyldigheten att tjena ett fosterlande, så i behof af alla sina söners krafter som Finland.» — — — Det är nu alldeles i sin ordning att fatta detta angå motiverna för Hr N:s (och hvarje annans) emigration, skyldigheten att kvarblifva i eget land och tjena det. Men det är då också stridande mot all ordning, att nästa gång låta samma ord gälla Hr N:s skyldigheter, sedan han öfverflyttat.

Man behöfver nu blott utstryka de anmärkta diktade tilläggen till och den godtyckliga sammanställningen af våra ord, så förfaller den redan förut klena protesten till något än klenare.

Såsom blott en liten löjlighet, lemna vi derhän det allvar, hvarmed de protesterande mot oss försvara Hr N. derföre, att han icke gifvit sig min af att i Sverige representera Finland.

Men vi beskylla alltså så aktningsvärda män, att hafva gjort falska citationer? Ja visst! De hafva tillagt oss yttranden, hvilka vi alls icke begagnat. De hafva ur skilda meningar utplockat och sammanställt ord, hvilka icke höra tillsamman. De hafva efter behag använt samma yttranden än i en betydelse, än i en annan. Ingen domstol i verlden skall kunna härifrån frikänna dem. Hvad värre är, allt detta har icke varit likgiltigt, utan tjenat till att påbörd oss påståenden, hvilka vi aldrig framställt, att gifva saken det sken, som skulle vi utan all grannlagenhet yttrat oss öfver förhållanden, hvilka vi i sjelfva verket på det omsorgsfullaste undvikit att ens med ett ord bedöma.

Ty man må vända och sikta våra ord, så noggrannt det än behagas; om Hr Nordströms tänkesätt mot Finland, om hans förpligtelser mot detsamma, sedan han lemnat landet, hafva vi icke talat; *hans* handlings-sätt uti att öfvergifva landet och *hans* handlingssätt, sedan detta skett, hafva vi icke bedömt. I vår uppsats finnes icke angående Hr Nordström enskildt ett enda tadlande ord, men väl ett skyldigt erkännande af den öfverlägsna förmågan och förtjensten¹.

De protesterande må gifva sitt förfarande, hvilken förklaring och hvilket namn de behaga. Vi hålla oss blott skyldiga försäkra, att vi ingalunda anse dem uppsåtligen hafva vanställt våra yttranden. Vi lägga på deras tillgörande häri icke den ringaste vikt. Vi endast begagna vår goda rätt att återställa texten och »högtidligen protesterar» mot all annan tydning af våra ord, än den vi sjelfve gifvit dem.

Oss återstår ännu en förklaring i denna fråga. Samma författare i Svenska tidningen, hvars yttranden vi ofvan citerat, har funnit skäl förevisa undertecknad, att jag sökt anställning i Lund och Upsala, hvarföre jag icke borde illa anse, att äfven andra lemna fäderneslandet.

Detta sätt att demonstrera är väl betydelselöst, ty man kan hafva felat sjelf, utan att derigenom göra felet ursäktligt. Jag kunde också anföra, att jag icke obetingadt fördömt den frivilliga emigrationen.

Men jag kan åberopa, att sanningsenliga förhållandet varit, att, då

¹ Indirekt kan det läggas oss till last att hafva tadlat, emedan vi i en resumé till den ifrågavarande artikeln säga det vara ådagalagt, »att den frivilliga politiska emigrationen är tadelvärd». Detta har dock icke blifvit anmärkt. Yttrandet är inkorrekt, stridande emot, hvad vi medgifvit, att fall kunna finnas, då äfven en sådan emigration kan rättfärdigas. Vi hade bort säga: »öfverhufvud är förkastlig».

jag gjorde detta steg, det skedde i förhoppning att efter några år kunna återvända till fäderneslandet der jag för tillfället icke fann någon verkningskrets, lämplig för min vetenskapliga förkofran. Då ansökningen i Lund skedde, skulle sådant utan tvifvel stått mig öppet. Men ansökningen fullföljdes icke, emedan jag erfor, att dåmera annan man var till den ansökta professionen förut bestämd. Då åter ledigheten i Upsala inträffade, underrättades jag på förfrågan, att ett återvändande till fäderneslandet troligen skulle mig förvägras. Ansökningen blef dock af en välvillig vän inlemnad mig oåtspord, men fullföljdes af anfördt skäl icke.

10

Saken är visst alltför obetydlig, att offentligen omnämnas. Förhållandet, på sin tid väl känt, har dock, nu i minnet uppfriskadt, äfven i en Svensk brochyr blifvit åberopadt och på vissa håll spridt en förnöjelse, hvilken jag icke finner skäl i att underhålla. Jag anser icke heller någons pligt vara, att icke freda sitt minne emot offentligen gjorda tillvitelser af detta slag.

Läsaren kan denna artikel synas alltför lång. Vi försäkra, att den likväl berör blott en ringa del af de mångfaldiga protesterna m. m. mot detta blad. Af dessa kända äfven vi ett antal endast genom ryktet. Hvad vi sett, kunde ännu lemna många med de anförda jemngoda profstycken på det sedvanliga sättet att läsa och anmärka och anfalla. Deri ingår dock så mycket lättsinne, inskränkthet och arghet, att man helst lemna massan ovidrörd.

20

J. V. S.

48 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 8, augusti 1858

SUOMI. TIDSKRIFT I FOSTERLÄNDSKA ÄMNEN 1857. HELSINGFORS 1858.

30

Denna årgång har i bredd med de föregående det utmärkande, att för det mesta upptagas af uppsatser och skildringar på Finska språket. Det är också i sin ordning, att så sker, att fosterländska ämnen behandlas på fosterlandets språk, och att en Tidskrift, som utkommer i Finska Litteratursällskapets namn, häri föregår med exempel.

Bland de Finska uppsatserna äro: *Aug. Ahlqvistin kolmas och neljäs matkakertomus*. Vi hafva att hos läsaren ursäktat vår försummelse, att icke tidigare hafva förskaffat oss del af denne framtidsfulla landsmans fjerde reseberättelse, som anlände redan i April. Vi skola längre ned meddela denna hans senaste berättelse, såsom förut i utdrag, för att icke betaga hugade läsare nöjet att inhemta utförligare underrättelser ur originalet.

40

Vidare innehåller detta band *Vähæn suomalaisista sukunimistä*, såsom den egendomliga vokalortografin ger tillkänna af W. Kilpinen; *Kauppaakari ja maakaari* Elias Lönnrotilta; *Suomalaisia kielioppisanoja* af dens.; *Venäläisiä sanoja suomen kielessä* af Ahlqvist; *Todistuskappaleita Nuija-sodan historiaan* af Y. Koskinen; *Pohjan maan asuttamisesta* af dens. och *Väitväepeli Rothin urotyöt* af A. Blomstedt.

Med erkännande af det stora värde E. Lönnrot's påbörjade nya öfversättning af 1734 års Lag måste ega icke blott i litterärt utan i socialt hänseende, böra vi såsom synnerligen förtjenstfull och intressant utmärka Herr Forsmans (Y. Koskinen's) undersökning rörande Österbottens befolkande. Förf. anser den sjelf såsom ämnet icke uttömmande, utan såsom utgörande en väckelse och ledtråd till ytterligare forskning.

50